

1993

78

RAST

TRŽAŠKA BOLEZEN

Kakšna je prava podoba Trsta? Če si je kdo izmed vas, dragi prijatelji, ogledal Lernerjev triptih od-daj "Milano-Italia" iz tržaške Pomorske postaje po tretjem televizijskem omrežju, si je verjetno zastavil to vprašanje. Vedeti morate, da so organizatorji namenili predstavnikom slovenske manjšine in demokratičnih sil le peščico vstopnic; v prvih vrstah dvorane, torej pred televizij-skimi kamerami, pa so se širokoustili številni desničarski skrajneži, pripadniki misovske stranke in tržaške liste ter istrski begunci. To je bila podoba Trsta, ki je preko etra dose-gla poslednji kotic italijanskega škornja.

Na dan je prišla protislovenska oz. protislovanska bolezen nekate-rih tržaških krogov. Z vso možno ih-to in omalovaževalnostjo so se spravi-li nad prisotne bosanske pribežnike in označili tragedijo teh ubogih ljudi za malo manj kot farso. Slišati je bi-lo, da je bilo ravno tako hudo, če ne še hujše, ko so se istrski begunci odločili, da zapustijo Jugoslavijo. In zato, so menili tržaški Istrani, jih ne zanima, kaj se dogaja v bivši Jugo-slaviji, saj so tam sami komunisti. Hočejo le Istro. To je bilo bistvo od-daje: Trst proti vsem in vsemu, kar ni pristno italijansko. Na dan je, žal, pri-šla vsa zaprtost in protievropska usmerjenost našega mesta s števil-nimi žalitvami in izrazi necivilnosti.

Ravno v tistih dneh sem v tržaš-škem dnevniku "Il Piccolo" zasledil zanimivo in še bolj ... zgovorno pi-smo uredništvu. Pisec se je nanašal na tekmo minibasketa (v to katego-rijo spadajo otroci do največ 12. leta starosti), ki so jo odigrali na sloven-

2 ►

Tržaška bolezen

■ 1

skem Štadionu 1. maj med domačim Borom in ekipo Ginnastica triestina. Povod za pisanje je bilo po mnenju podpisnika nedopustno zadržanje sodnika – priznal mu je sicer nepristransko sojenje – ki je komuniciral z zapisnikarjem le ... v slovenščini. Tako se je v telovadnici slišala le slovenska beseda, kljub temu da je bila na igrišču tudi italijanska ekipa, da ... smo v Italiji. Pisec je tudi navedel primer te "oskrunitve", zapisal je, da so odmevale npr. besede: "Belo dezet"! *Dulcis in fundo* ime pisca: Mario Kobau (s slovensko K).

Spomnil sem se še druge zelo zgovorne anekdote. Ko sem pred leti prisostvoval seji tržaškega občinskega sveta, sem slučajno navezal kratek pogovor v italijanščini z neko damo srednjih let, verjetno pripadnico melonarskega gibanja. Neki moj znanec ji je dejal, da je slovenščina lep in tudi precej enostaven jezik, na en mah jo je naučil kar dve novi slovenski besedi: vino in luna! Gospa se je strogo zresnila in povedala, da je imela očeta Slovenca in mater Italijanko. Oče jo je, po njenih besedah, prisilil obiskovati slovenske šole. Zaradi te hude krivice, ki naj bi jo bil storil, bi, tako je povedala, piljuna na njegov grob. To je čista, a izredno žalostna resnica, ki nedvomno priča o določenih psihičnih težavah ali celo o bolj resni bolezni zaostalega Trsta. Je pa tudi odraz določene tržaške mentalitete in prispevka precejšnjega dela našega mesta.

Treba je priznati, da so najbolj glasni prav sovražniki sožitja in odprtosti. Kolikokrat beremo ali slišimo tovrstne izbruhe, ne da bi naleteli na določeno protituež. Morda smo tudi sami nekoliko krivi, ker smo pretihi, veliko odgovornost nosijo tudi sile t.i. demokratičnega Trsta. Kolikokrat so te napredne sile preslišale krivice, ki jih dnevno doživljamo in pozabile na nas. Mislim, da bi morali gojiti več stikov z italijanskimi vrstniki. Obrazložiti bi jim morali, kdo smo in kaj hočemo ter jim dokazati, da želimo le pravično sožitje v medsebojnem razumevanju in spoštovanju. Morda ne boste verjeli, vendar sem velikokrat opazil, da smo jim prava neznanka. In do tistega, kar je neznano, si je lažje ustvariti predsodke... Tudi na tak način bomo lahko pripevali k zdravljenju tržaške bolezni.

Darko Bradassi

Iz uredništva

18. februarja se je v prostorih Slovenske prosvete na sestanku zbral uredniški odbor Rasti. Sestanka se je udeležila večina stalnih sodelavcev. Pogovorili smo se o opravljenem delu in pa o načrtih za bodočnost.

Spet lahko torej pišemo o zanimivih novostih: v uredniški odbor smo namreč sprejeli nekatere nove sodelavce (ki vam jih bomo v naslednjih številkah postopoma predstavili), nekateri "stari" sodelavci pa so se domenili za zamenjavo pri urejanju rubrik.

Neva Zaghet

Tako bo odslej naprej rubriko *Intervju*, ki je zelo priljubljena med bralci in ki jo je do nedavnega urejala Alenka Štoka, urejala **Neva Zaghet**. Nevo naši bralci posredno že dobro poznajo, saj je že nekaj let urejala rubriko *Ocene* in pisala zanjo. Morda pa je prav, da jo sedaj spoznajo malo bolje.

Neva stanuje v Trstu, pred tremi leti je maturirala na slovenskem klasičnem liceju France Prešeren, trenutno pa študira na tržaški Leposlovnici fakulteti. Že vrsto let je aktivna članica Slovenskega kulturnega kluba. Kot je dokazala s svojim natančnim poročanjem o predstavah v našem Slovenskem gledališču, je Neva pozorna tudi na to vrsto kulturnega življenja v Trstu. Radi bi jo torej vprašali:

Martin Maver je v prejšnji številki Rasti povedal nekaj zelo kritičnih pripomb o odnosu, ki ga ima tržaška (slovenska) mladina do kulture – in posebno do gledališča. Se ti strinjaš z njegovo oceno? Kakšen pomen ima jo po tvojem slovensko gledališče in kulturna društva, klubi, prireditve v našem zamejskem prostoru?

Zelo rada zahajam v gledališče: spadam v tisto generacijo mladih, ki so odrasli v glavnem pred televizijskim ekranom, na katerem je vse preregistrirano: še kot osnovnošolka sem se čudila dejstvu, da se na odru vse dogaja v živo, da igralci morda lahko tudi kaj zgrešijo. Gledališče omogoča torej neposreden stik z nastopajočimi. Kje nastanejo težave? Morda, ko mladim nihče ne pove, da smo vsi gledalci dolžni spoštovanje do tistega, ki se na odru trudi, da bi dal vse od sebe. Igralec Vladimir Jurc je to povedal zelo na kratko: večini mladih doma ne posredujejo gledališke vzgoje, ampak potemtako tudi splošne ne. Morda je imel prav.

Slovenska kulturna društva opravljajo težko delo, saj so v zamejstvu kot nekakšni stebri, ki podpirajo vse naše slovenstvo, istočasno pa naj bi nudila odprt pogled v širši svet. Zadnjič je Martin Maver bolj pesimistično ocenil položaj Kluba, saj redno vanj zahaja le okrog 30 mladih; v redu, ampak zahajajo, včasih pripeljejo tudi prijatelje; Klub je v teh letih postal kraj snidenja z drugimi mladimi, kraj, ki ga prej ni bilo. Vsako soboto Klub nudi nekaj novega: vsi se ne bodo udeležili vseh večerov, ampak se nekaterih le bodo. V obdobju krize na vseh področjih se mi število stalnih članov ne zdi tako zanemarljivo.

Ker že vrsto let sodeluješ pri Rasti, še drugo vprašanje v zvezi s slovenskim tiskom in mediji: jih imamo Slovenci dovolj dobre in kvalitetne? Kaj pa mladina? Ima po tvojem dovolj prostora v naših medijih?

V zamejstvu si novi Primorski dnevnik prizadeva, da bi zajel čim več novic in tako postal zamejsko oko v svet: s tega vidika je boljši od prejšnjega, da bi se dalo dodati nekaj krajevnih novic več, morda bi lahko dovolili mladim, da bi od časa do časa sami urejali eno stran dnevnika. Vendar so tu finančne težave in drugi problemi.

In s tem smo že pri drugem vprašanju: mladi bi lahko bili deležni večje pozornosti. Mnogi se navdušujejo za novinarski poklic, vendar nimajo nobene možnosti, da bi jim kdo zaupal članek. Obstajajo skavtski časopisi, mladinski listi, ki za silo krijejo to vrzel, vendar bi bilo lepo, če bi kdo na "višjih stolčkih" pomislil na mlade, ki kdaj tudi mislijo na novinarstvo.

Ravno z mladino se mislim ukvarjati jaz v svoji novi rubriki: v glavnem bom iskala zamejce (Slovence, pa tudi Italijane), da bi skušali sestaviti identiteto našega mesta, ki ga premalo poznamo. V ta načrt spada tudi zamisel sodelavke Rasti, da bi intervjuvala nekatere glasbene skupine, ki delujejo v Trstu in ki jih vsi verjetno ne poznamo.

Iz delovanja SKK

Klubovo delovanje se z veliko prizadevnostjo vodstva nadaljuje. Velika prireditev Slovenija party se je dobro iztekla, tudi po zaslugi nekaterih posameznikov. Tako velja zahvala predvsem častnemu gostu – profesorju in pisatelju Borisu Pahorju. Velik delež uspeha pa so prispevali še: gledališki krožek SKK, kvartet Nomos in Danilo Pahor. Ne nazadnje si pohvalo zaslužijo gospe Giralidijeva in Andreejeva, mentorica Lučka Susič, predsednica Nataša Zubalich in povezovalca Breda Susič in Štefan Pahor. Vsem naj gre torej prischna zahvala, sočasno pa upam, da bodo na sporedu še podobne prireditve, saj bi morale vse pohvale, ki jih je bil klub deležen po partyju spodbujati k prirejanju tako uspešnih prireditev.

No, po tem uvodnem oklepaju gremo naprej z naštevanjem klubovskih dejavnosti. 6. februarja je klub priredil večer, posvečen slovenskemu prazniku. Na sporedu je bil literarni, likovni in fotografski natečaj. Kar se tiče likovnih izdelkov, je Štefan Turk, kot že nekaj let zapored, potrdil, da je zelo obetaven umetnik. Za njim pa sta se na drugo in tretje mesto uvrstila Petra Oblak in Lorena Ravbar. Fotografski natečaj je osvojil Fabrizio Polojac s prvim in tretjim mestom. Danilo Pahor pa se je vključil na drugo mesto. Literarni prispevki so bili tako dobri, da je komisija sklenila pode-

liti po dve prvi, drugi in tretji nagradi. Tako sta prvo mesto zasedla ex aequo Tomaž Susič z Neverjetno zgodbo in Alenka Spetič z Vlakom. Drugo mesto pa Erika Kraljič in Ivo Kerže. Na najnižjo stopničko sta stopila še Valentina Destri in Peter Regent. Vse nagrade sta podelili komisiji, a tudi publika je imela možnost oceniti najboljše izdelke. Ta pa je nagradila Petra Regenta (literarni prispevek), Tomaža Susiča (fotografski prispevek) in Petro Oblak (likovni prispevek).

Naslednje srečanje je potekalo v spalni srajci. Kot predpustno zabavo si je namreč odbor zamislil Pižamo party. Zabava je lepo potekala, škoda da ni bilo večje udeležbe. 20. februarja je bil na sporedu film Sama sreča (Tutta fortuna).

27. februarja pa je bilo na sporedu predavanje prof. Sama Pahorja na temo: Kaj je Osimo? Predavanje je bilo zelo posrečeno. Najprej je k temu prispeval predavatelj, ki je kar nazorno orisal zgodovinsko obdobje gospodarskega in mejnega sporazuma med Jugoslavijo in Italijo. K uspehu pa je prispevala tudi množična udeležba, saj je predavateljevo ime in obravnava sodobne tematike vzbudila zanimanje pri marsikom.

Kot zaključek bi še podčrtal, da bi se moral odbor potruditi za še večjo reklamo in za sprejem nadaljnjih novih članov. Vrata so odprta vsem dobrim predlogom...

Prešernova proslava v SKK 6. februarja. Prof. Franko Vecchiet razglaša rezultate likovnega natečaja.

Psihozanimivosti

Če se z lahkoto spominjamo vrste lastnih imen, smo prepričani, da so ta imena zelo v rabi; največkrat pa ni tako.

Vsak izmed nas je nagnjen k prepričanju, da je pri skupinskih nalogah najbolj pripomogel k uspehu in napredku tiste skupine, pri kateri je sodeloval; nagnjeni smo torej k temu, da pripisujemo sebi predvsem pozitivne lastnosti.

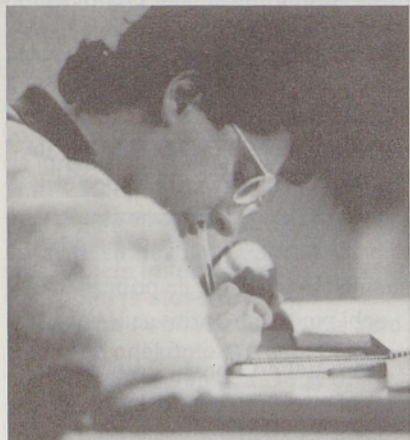
Če nekdo vpraša določenega profesorja, kako so se obnašali učenci v razredu, je zelo možno, da se bo profesor osredotočil le na en primer in na podlagi tega primera opisal splošno stanje v razredu: npr. če je en sam učenec zazelal v razredu, medtem ko ga je profesor opazoval, bo profesor trdil, da so bili učenci v glavnem zaspani.

Predstavljajmo si sledečo sceno: profesor in športnik vidita, da so znanca napadli psi. Približa se jima človek in jima postavi sledeče vprašanje: "Kaj bo z vašim znanecem?" Zelo možno je, da bosta odgovora različna, in sicer: profesor se bo osredotočil na inteligenco in na umsko spretnost, ki jo ima znanec; trdil bo torej, da je znanec zelo bister in da se bo gotovo uspešno rešil te situacije; športnik pa bo osredotočil svojo pozornost na vitko telo svojega znanca; rekel bo torej, da se bo znanec podal v beg.

Človek, ki mora opraviti zelo važno in zahtevno življenjsko izbiro, se bo osredotočil na eno rešitev: tele rešitve ne bo nadomestil z nobeno drugo; težil bo torej k temu, da jo obdrži do zadnjega.

Andrej Zaghet

S programom "Erasmus" v Evropo

Fabrizio Polojac

Bi se nam najprej predstavil?

Ime mi je Fabrizio Polojac, imam 25 let in študiram Jezike na tržaški univerzi; poleg tega sodelujem pri skavtski reviji Jambor in se ukvarjam s publicistiko. Leta 1991 sem izkoristil Program Erasmus in šel v Španijo.

Program Erasmus omogoča študentom Evropske skupnosti, da nekaj mesecev obiskujejo drugo evropsko univerzo: kako si ti izvedel za ta Program?

S to možnostjo me je seznanil prijatelj Maks Bandelj, ki študira na isti fakulteti. Takrat je vse organiziral profesor zgodovine, ki je Program priporočil svojim študentom, vendar se ti niso odzvali; tako smo se lahko prijavi tudi študentje drugih smeri. Vsega skupaj nas je bilo sedem: štirje (med katerimi sem bil tudi jaz) so šli v Santander, ostali trije v Valladolid. Obe mesti se nahajata v Španiji. Šli smo leta 1991.

Zakaj ravno v Španijo?

Profesor se je povezal s tistima španskima univerzama in zato veliko izbire nismo imeli. Španija pa me je mikala tudi iz drugih razlogov: na univerzi sem namreč že štiri leta študiral španščino, poleg tega sem prej že bil tam; večjih težav z jezikom torej nisem imel. Po pravici povedano so nam v Santanderju obljubili, da bodo organizirali tečaj španščine za tuje študente, a do tega ni prišlo (čeprav so od Evropske skupnosti baje že prejeli denar za to).

Koliko časa si ostal v Santanderju?

Približno šest mesecev, vendar je bolje, če študent ostane v inozemstvu 9

mesecev: to je celo akademsko leto. S tem pa je takole: Evropska skupnost dodeli posameznim fakultetam določeno število mesecev (t.i. "mensilità"), ki jih pristojni profesor izkoristi, kot se mu zdi prav. Npr.: fakulteti dodelijo 24 mesecev; profesor jih lahko razdeli med 4 študente, ki lahko ostanejo v inozemstvu vsak po šest mesecev, lahko pa odloči drugače. Če gre za raziskovalno delo ali pa za tezo, dodelijo navadno tri mesece.

Bi nam povedal, kako je s stroški?

Evropska skupnost dodeli študentom Programa Erasmus neke vrste štipendije. Žal pride vedno do organizacijskih težav: mi smo v Španijo odpotovali januarja 1991 in bi že tedaj morali prejeti prvi del vsote; do tega ni prišlo in mi smo se do aprila morali preživljati sami oziroma z denarjem, ki nam ga je nakazala Dežela FJK (mislim, da so nato to vsoto ukinili). Vsekakor štipendija Evropske skupnosti zadostuje le za golo preživetje: izplačajo ti jo v ECUjih – mi smo takrat razpolagali s štirimi milijoni lir (všteta je tudi vsota Dežele). Rad pa bi poudaril, da vsota štipendije odvisi od fakultete in od države, v katero si namenjen.

Ti je santanderska univerza pri skrbela stanovanje?

Ne, vendar je takrat še imela v upravi t.i. "collegio", kjer sem stanovanje dobil po politični ceni. Lani so collegio upravljali privatniki, zato so cene bile precej višje in so si mnogi raje poiskali stanovanje v mestu ali pa sobe pri privatnikih. Sam pa se navdušujem za "collegio", ker je tam več tujcev, veliko je tudi Špancev, tako da stalno vadiš jezik; poleg tega sem se jaz v "collegiu" v teku tedna in pol že spoprijateljil z ostalimi študenti, v razredu pa šele v enem mesecu.

Si imel kaj težav s tamkajšnjimi profesorji?

Sploh ne. Skoraj vsi so nas lepo sprejeli in nam skušali pomagati na več načinov: eden nam je na izpitu celo dovolil, da smo si pomagali z italijanščino. Splošno gledano smo v Španiji imeli bolj malo težav, zato pa smo se ob povratku v Trst morali precej truditi, ker nam tržaška univerza ni hotela potrditi nekaterih izpitov. V takih primerih je edina rešitev ta, da se študent pomeni v tajništvu univerze (na Trgu Europa).

Včasih se pripeti, da mora študent Erasmus k zdravniku. Kako je to urejeno?

Na tržaški Zdravstveni enoti se moraš odpovedati svojemu zdravniku, v Španiji ti nato dajo papir, s katerim se lahko brezplačno obrneš na zdravstvene ustanove.

Večkrat si že bil v Španiji: kako si se počutil, ko si več mesecev ostal tam?

V Santanderju sem se počutil zelo dobro, čeprav so ljudje bolj zaprti. Ker sem rad krožil po Španiji, lahko trdim, da je veliko cenejša od Italije, le prevozi so dražji: cestno omrežje ni še zelo razvito, skoraj nimajo avtocest; najcenejše prevozno sredstvo so avtobusi. Hrana je dobra, različna od naše (uporabljajo veliko olja): s špansko kuhinjo se kmalu zrediš. Zvečer je ogromno izbire: podnevi je namreč pretoplo in šele od desete/enajste zvečer se po mestnih ulicah sprehajajo cele družine z otroki. Imajo veliko lokalčkov, kjer nudijo pijačo, hrano, kjer lahko tudi plešeš. Povsod velike in majhne diskoteke. Na ulicah je zelo veliko mladih, ki žal pijejo precej: Španci gotovo, včasih se njihovih "navad" nalezajo tudi tujec.

Ti si se Programa Erasmus udeležil v četrtem letniku univerze: kdaj naj se študent odloči za to?

Če študentu uspe slediti vsem lekcijam in polagati isto število izpitov kot doma, lahko gre že v drugem, tretjem letniku: lepo bi bilo, če bi šel kar za celo leto. Drugače se splača pred tezo.

Tvoje navdušenje nad Programom Erasmus je očitno: bi nam v dveh besedah povedal, kaj Program nudi mlademu človeku?

Programa Erasmus se lahko udeležiš samo enkrat: to je dogodivščina, ki nudi veliko na študijskem kot na življenjskem nivoju. Omogoča ti nov odnos z ljudmi, nove izkušnje daleč od doma in staršev: sam si moraš urediti stanovanje, kupiti hrano, moraš si poiskati prenočišče... Dragocena izkušnja.

Še zadnje vprašanje: če bi se lahko ponovno udeležil Programa, bi kaj okleval? In kam bi rad šel?

(Telegrafski odgovor) "Tudi jutri, kamorkoli!"

Hvala lepa za pogovor!

Prebujeni za veselje

Evropsko srečanje mladih na Dunaju (28.12.1992–2.1.1993)

Že tradicionalno novoletno srečanje mladih Evrope je tudi letos privabilo veliko množico romarjev, saj se je na Dunaju zbralo kar 105.000 mladih. Številka je toliko bolj razveseljujoča in zgovorna, če pomislimo, da smo v času hudih nesoglasij med narodi, v času, v katerem naj bi tudi Evropa dala nov smisel življenju v iskanju resničnih vrednot.

Med taizejskim srečanjem smo se mladi zbirali v skupnih molitvah trikrat dnevno, s svojimi skromnimi pričevanji smo skušali obogatiti drug drugega. To leto so bratje iz Taizéja še posebej poudarjali drugačen, alternativen način praznovanja novega leta, kot smo ga vajeni. Minilo naj bi brez alkohola in drugih možnosti omame, ob igrah, plesu, pogovorih, v preprosti delitvi z drugimi, kar naj bi nam pomagalo spoznati delček kulture drugih narodov, odpirati obzorja in nas pripraviti na večjo odprtost do drugih. K temu odpovedovanju samemu sebi nas privede Jezus Kristus: "Luč, ki sveti v temi in tema je ni mogla ugasniti." (Jn 1,5)

Veronika Mahnič, Ljubljana

Na obisku svojih korenin

Mladinski pevski zbor in plesna skupina Našega doma iz San Justa v Argentini na gostovanju v Sloveniji (18.12.1992 do 6.1.1993)

Minilo je komaj mesec dni, odkar je večina naših mladih prijateljev iz Argentine zapustila Slovenijo, njim neusojeno domovino. Razlog svojega gostovanja so izrazili že s svojim geslom. "Na obisku svojih korenin" in to je ta obisk gotovo bil. Povabljeni so bili v številne kraje po vsej Sloveniji, obiskali so tudi svoje koroške rojake (žal jih v Trstu ni bilo), nastopali so v cerkvah in kulturnih domovih. Božični čas, ki so si ga izbrali, je dal obisku še poseben značaj in vzdušje, saj je večina prvič praznovala praznike daleč od doma. Tudi vremenske razmere v Sloveniji niso podobne argentinskim, saj je ta čas na južni polobli poletje in strahotna vročina (približno 40°). Pri nas pa zima! Sicer ne tako hudo kot navadno, a so morali vseeno, posebno pevci, paziti na svoje glasove.

Gostovanje so začeli na Bledu, kjer jih je s svojim obiskom počastil g. Lojze

Peterle. Veriga nastopov je tekla naprej preko Šentjošta, Kranja, Mosta (v Ljubljani), Dravelj, Kopra, Idrije, Mengša in se je sklenila v ljubljanskem Cankarjevem domu, ki je bil zaseden do zadnjega sedeža.

Božični večer so preživel v Šentvidu nad Ljubljano, kjer so vsem, ki so prišli k polnočnici, pripravili polurni koncert in sodelovali pri maši skupaj z domačim zborom. Mladinski pevski zbor pod vodstvom g. Andreja Selana, ki ga je pri nekaterih pesmih zamenjala njegova hči Andrejka, je ob božičnih pesmih poslušalce navdajal z veseljem, slovenske narodne pesmi pa so vzbujale spomin na lepote Slovenije, ki naj dajo identiteto slovenskemu narodu in tudi hrano koreninam, iz katerih rastejo. V svoj koncert so vključili tudi argentinske božične in narodne pesmi, ki so nas vse razgibale, saj jih je navdihoval argentinski temperament.

Pesmi so podkrepili argentinski plesi (tango, gato, chacarrera...), ki so s svojo značilno ritmičnostjo in kostumi v barvah argentinske zastave – ki so jih nosili plesalci – omehčali tudi "zaprte" Slovence. Za konec so pripravili slovenski Ples štirih letnih časov, s katerim so želeli predstaviti svoje gledanje na življenje in tipična opravila, ki zaposlujejo Slovence v različnih obdobjih leta.

S svojimi nastopi so argentinski rojaki gotovo napravili vtis na slovensko občinstvo, saj so povsod poželi bučen aplavz. Tako povezovanje s Slovenci v Argentini, posebno z mladimi, je lahko za oboje način medsebojne obogatitve in zato take obiske na kulturni ravni tudi v prihodnje toplo pozdravljam.

Veronika Mahnič, Ljubljana

Priprave na Drago mladih '93

V soboto, 20. februarja, so se na sedežu Medškofijskega odbora za študente (MOŠ), na Jurčičevem trgu v Ljubljani, srečali predstavniki raznih mladinskih organizacij, da bi se pogovorili o načrtih za Drago mladih '93. Prisotni so bili predstavniki MOŠ-a in Združenja katoliških študentov (ZKS) iz Ljubljane, Mladinskega odbora Slovenske prosvete (MOSP) iz Trsta, sestanek pa so sklicali predstavniki Združenja katoliških študentov Amos iz Maribora.

Kot že znano, so se po prvi Dragi mladih – Slovenski Diogen po evropskem Babilonu, organizatorji (Tržaški

MOPS) in udeleženci odločili, da bodo študijske dneve za mlade organizirali vsako leto, vendar bo glavni organizator, krožno, vsako leto organizacija iz druge pokrajine. Tako je lansko prireditev (Med domom in kariero) organiziral MOŠ iz Ljubljane: letos pa je na vrsti ZKS Amos iz Maribora.

Štajerska mladina se je odločila za temo, ki bo kot rdeča nit povezovala letošnja predavanja in okrogle mize. Motto, ki bo označeval letošnjo Drago mladih sicer še ni izbran, lahko pa bralcem že napovemo, da bo glavna tematika povezana s problemom izobraževanja in vzgoje. Te teme se bodo predavatelji dotaknili iz različnih zornih kotov. Govor bo o avtonomiji univerze, o tem, kaj morajo mladim nuditi šole (samo znanje? ali tudi določene vrednote? ipd.) in pa o izredno aktualni problematiki, in sicer o vplivu medijev na vzgojo in izobraževanje.

Čeprav bomo o programu študijskega dela Drage mladih in o predavateljih samih podrobneje obveščeni v prihodnjih mesecih, lahko že sedaj zatrdimo, da bodo letošnji študijski dnevi za mlade iz Trsta, Gorice, Koroške, Slovenije in zdomstva zelo zanimivi in aktualni.

Na sestanku, ki ga je vodil Pavel Demšar, so mladi spregovorili tudi o kulturnem in družabnem delu programa. Na žalost pa ne moremo o tem še ničesar podrobnejšega izdati, ker je za to še prezgodaj. Lahko namignemo samo na to, da bomo tudi letos imeli podobne oblike zabave kot lani in predlanskim: ogled gledališke predstave, glasbeno-zabavni večer in pa krajši izlet.

Kar pa letos predstavlja važno novost, so datumi za Drago mladih (od 2. do 4. septembra). Letos se bodo namreč študijski dnevi pričeli v četrtek zjutraj (ne pa v sredo popoldne, kot prejšnji leti), zaključili pa se bodo v soboto opoldne (ne pa v petek opoldne, kot prejšnji leti). V petek popoldne se bo torej program Drage mladih križal s programom ŠD Drage ("odraslih"), ki predvideva navadno v petek otvoritev in prvo predavanje. Tako odločitev so organizatorji sprejeli zaradi časovnih težav, ki jih imajo navadno študentje pred jesenskimi izpitnimi roki, in zato da bi mlade vzpodbudili, da bi se po Dragi mladih ustavili še na Dragi ("odraslih").

Kot smo torej obljubili, bomo o programu Drage mladih '93 še poročali, že sedaj pa vabimo vse mlade, da si takoj rezervirajo prve septembrske dneve za obisk te velike mladinske prireditve.

Breda Susič

Zlikaj mi gube na čelu

Oprala si mojo belo srajco.
 Dolgo si jo spirala,
 pa je bila vedno manj bela.
 Ne bi je smela prati skupaj s svojimi.
 Posušila si jo na radiatorju
 namesto na soncu.
 Zdaj jo bom težje zlikala.
 Pomagaj mi!

Veliko moram zlikati.
 Daj, pomagaj mi!
 Ne morem si sama zlikati gub na čelu.
 ostale so od – pranja možganov.

Sirena si

Mislila sem,
 da sem te videla jokati,
 da sem te videla smejati se
 in mislila sem,
 da sem te videla razmišljati.

Ampak to so bile samo vesele sanje
 brez morilske morske deklince
 in ko sem se zbudila
 je nastopila mora,
 umori sirene,
 od začetka...

Je kdo tam zunaj?

Tukaj jočemo
 brez joka
 solze grenivke
 brez solz
 utapljaajo oči
 brez vida
 Ožeti, zagrenjeni, slepi
 zaradi vas
 brez vas

Počakaj me

V tistem zadnjem trenutku
 preden je padel stol
 si se vprašal:
 Kaj pa če...?
 Prehitro si pobegnil.
 Kaj pa če... kaj?!?
 Kaj pa če... bo komu le žal?
 Meni je žal.
 Toda žal, da nisem pobegnila
 s teboj.

Žogice

Besede se lovijo okoli mene.
 Odbijajo se od sten in neonskih luči.
 Zadevajo vame.
 Vidim tudi druge.
 Vidim, kako odpirajo usta
 toda iz njih ni besed.
 Te so že tukaj, ujetnice.
 Ujete med debel smrad zidov.
 Kot jaz.

Neli Ban, IV. v. g.
 Kl. I. F. Prešeren

Jasno je, da ima človek pravico do dela, do plače. To so pravice do kruha. To so tudi duhovne pravice. Obstaja pravica do resnice, pravica do svobode, do ljubezni.

(Karol Wojtyła)

Pravica do dela, plače, kruha, pravica do svobode in ljubezni: to so plemenite misli in načela, vendar do kolikšne mere uresničljiva, je težko povedati. Mislim, da se v naši družbi večkrat dogaja, da se za plemenitimi načeli skrivata zloraba oblasti pa tudi izkoriščanje človeških pravic. Mislim, da se mladi ljudje, ki živimo v udobnih okoliščinah, le delno zavedamo hudih problemov v svetu, tako, da je težko govoriti o izkušnjah, ki jih v prvi osebi ne doživljamo. Preko časopisov in televizije lahko dobimo nekaj informacij, na katerih zgradimo naše ideje, ki pa so po mojem mnenju premalo objektivne. Kajti, čeprav se govori o brezposelnosti, vojni, antisemitizmu ter o možnih rešitvah, do teh ne pride. Primer je gotovo vojna v bivši Jugoslaviji: politiki sklepajo premirja in sporazume, revni ljudje, otroci, ki nimajo krivde, pa umirajo in trpijo. Verjetno se v srcih teh ljudi rojevajo želje po svobodi in ljubezni, po kruhu in boljšem življenju. To, kar naj bi bile osnovne pravice, postajajo le želje in ideali.

Večkrat mi prihajajo na misel televizijski posnetki o razmerah v južni Italiji, kjer ljudje živijo v razvalinah in nimajo dela. Italijanska vlada pa je plačala več milijard za gradnjo stadionov, medtem ko ljudje nimajo niti strehe nad glavo. Zaradi življenja v bednih razmerah in

strahu, da bi jim drugi vzeli, kar jim pripada, se v ljudeh rojevajo sovraštvo in misli o zatiranju. Misli, ki so v nasprotju z duhovnimi pravicami vsakega človeka.

Človek išče resnico, kar je po mojem mnenju iskanje neznanega. Sprašujem se, v čem lahko dobimo resnico in če je ta resnica enaka za vse ljudi. Najbrž je iskanje resnice in pravic hrepenenje po boljših materialnih in duhovnih razmerah. Mislim, da je za mnoge ljudi iskanje pravic v bistvu cilj, ki si ga zastavlja vse človeštvo skozi vso zgodovino. V našem času imajo ljudje, ki živijo v boljših razmerah, vtis, da so te pravice dosegli. Mislim pa, da grozovita dogajanja v Evropi dokazujejo nasprotno. Verjetno se otroci, ki si želijo toplih oblek in kosček kruha, sprašujejo, kaj sploh pomeni pravica do ljubezni in kruha.

Tatjana Jercog

RAST, mladinska priloga Mladike. Pripravlja uredniški odbor mladih. Pri tej številki so sodelovali: Darko Bradassi, Sara Trampuž, Andrej in Neva Zaghet, Breda Susič, Andrej in Martin Maver, Neli Ban, Veronika Mahnič, Katarina Fischer, Janez Mijač, Nadja Roncelli, Tatjana Jercog.

**Tisk Graphart, Trst, marec 1993.
 Drévoređ G. D'Annunzio 27/E,
 Tel.040/772151**

Ob otprtju skavtske razstave v Kulturnem domu v Trstu v petek, 19. februarja.

Boris Pahor in kritika (2)

Matjaž Kmecl v svoji kritiki temeljiteje analizira isto delo, a njegov v bistvu pozitiven odnos do romana je močno omejevalen: "Zamižimo pred to pomankljivostjo, zamižimo pred znamenji fabulativne neiznajdljivosti, pred občasnim nekontroliranim prehajanjem naturalistično psihologizirajočega v intelektualistični pogovor, pa lahko Pahorju izrečemo za roman Parnik trobi nji nedeljeno priznanje."⁵⁾

Andrej Inkret v svoji oceni Grmade v pristanu očita delu, da "je konglomerat kar najbolj raznovrstnih in raznorodnih opisov brez razvidne kompozicije, nas nenehoma zvalja drugam, v politično zgodovino, k vprašanju o narodu in o slovenstvu, pač predvsem pričevanje. (...) Kljub temu se ni mogoče zavarovati pred vprašanjem, ali eklekticism, ki se mu Grmada v pristanu ne more izogniti in ki je posledica prav njene nezahtevnosti, vendarle ne načenja tudi pričevanskih sestavin knjige samih, saj se je moglo slednjič pričevanje ohraniti tudi samo v drobcih, predvsem pa je ostalo brez kontinuitete. Literarna razsežnost ostaja tudi znotraj posameznih Pahorjevih besedil pri osnutku, esejističnem diskurzu, tezi, brez širšega konteksta: najbrž bi se sploh bilo potrebno odločiti – ali za pričevanski spis ali za literaren koncept. Oboje v istem se, vsaj v tem primeru, med seboj spodbija, rezultat pa je do konca eklektičen, kakor so bile že njegove namere same skromne."⁶⁾

Najobsežnejši in tudi najbolj poglobljen prikaz Pahorjeve osebnosti in njegovega opusa je do sedaj napisal Jože Pogačnik. Ta prispevek je Pogačnik objavil v knjižici Slovensko zamejsko in zdonsko slovstvo (Založba Zaliv, Trst, 1972) in v tretji knjigi Zgodovine slovenskega slovstva (Založba Obzorja, Maribor, 1972).

Upravičeno se torej lahko vprašamo, odkod dosedanja zadržanost pri obravnavi pisatelja Pahorja in ali pomeni najvišje priznanje – Prešernova nagrada – radikalno spremembo v odnosu matice do tržaškega pisatelja.

II. Zakaj bi moral biti Boris Pahor slovenskemu bralcu bolj znan?

Nekropola, vrh Pahorjevega pisanja s taboriščno tematiko, je bila do pred

kratim v slovenskem prostoru skoraj neznana. To delo, ki je izšlo leta 1967, razne antologije in učbeniki komaj omenjajo, v poglobljeno obravnavo pa se sploh ne spuščajo. Zato je bil za pisatelja, kot sam pravi,⁷⁾ pravi praznik, ko je bil oktobra leta 1990 objavljen esej Ivanke Hergold Ekonomija uničevanja življenj in strategija preživetja,⁸⁾ ki prvi osvetljuje to delo in pokaže njegovo pravo vrednost. Pisatelj opisuje obisk taborišča Natzweiler-Struthof dvajset let po vojni. Ta obisk pa je le okvir, v katerega potem pisatelj vstavlja kot prebliske iz svojega spomina življenje v vseh taboriščih, kjer je bil zaprt, in predstavlja svoja razmišljanja o sebi kot preživeli žrtvi, o uničevanju človeških življenj in o pomenu teh žrtev na celotno evropsko družbo. Ni torej samo pietetna, niti ne zgolj pričevanska, ampak nadčasna postmoderna mojstrovina o grozljivi meji človeških strahot, roman, s katerim je prehitel ugotovitve moderne antropologije (npr. Francoza Edgarja Morina) in z njim zastavil nerešljiva vprašanja o žrtvah in rabljih ter o moči in nemoči človeških mas in samem smislu bivanja.⁹⁾

Seveda je imel Pahor v taborišču tudi nekaj "sreče". Rešilo ga je namreč znanje jezikov, tako da je postal prevajalec in bolničar. Pripadal je torej tisti kategoriji "priviligriranih" jetnikov, ki niso opravljali težkega, uničujočega dela v kamnolomih, predorih ter so lahko od mrličev dobili kruh, komis in druge stvari. Zato so tudi vsi preživeli imeli občutek krivde, ki je pisatelja mučil še dvajset let po tragičnem izkustvu. Tega občutka se skuša vsaj delno rešiti s pisanjem te knjige, ki naj bi bila nekakšen spomenik vsem žrtvam. Pisatelj povojni elan in novi življenjski zagon izhaja pravzaprav iz te izkušnje: ne iz dotika z ničem, ampak iz zavesti, da mu je ušel. Pisatelj se sprašuje, kakšno vlogo so imele te žrtve v povojni zgodovini. So bile sploh pravilno ovrednotene in imajo kakšen pomen za živeče ljudi? Pisateljevo spoznanje je grenko. Predstavniki Evrope in snovalci zgodovine o teh žrtvah za svobodo brezbrizno molčijo. Te žrtve niso v zavesti Evropejcev. In v tem je velika krivica do vseh preživelih in mrtvih taboriščnikov.

Tak krivičen odnos do taboriščnikov je bil še kako prisoten tudi med Slovenci, posebno če primerjamo ta odnos z odnosom, ki so ga imeli do parti-

zanov in drugih bojnikov. Seveda so imeli partizani večji politični pomen, v kolikor so sodelovali pri osvoboditvi in vzpostavitvi povojnega režima, medtem ko trpljenje taboriščnih mučencev k vsemu temu ni moglo pripomoči. "V Sloveniji je taboriščni svet s svojimi povrnjenici doživel po vojni posebno onečaščenje in zatemnitev, saj je prišlo do Dachauskih procesov."¹⁰⁾ Morda so tudi Dachauski procesi in več desetletij trajajoči molk o nedolžnih žrtvah porinili v ozadje zanimanje za tako izvirno in problematično delo, kot je Nekropola.

V večini Pahorjevih del je protagonist Trst s svojimi prebivalci. "Pahor je Trst ljubil tako, kakor so ga ljubili italijanski literati od Slataperja do Foelkla, a kakor ga kakšen drug Slovenec ne more ljubiti. Če bo slovenska kulturna zgodovina vnesla v svoje anale po dolenski, gorenjski, štajerski in prekmurški kulturni sezoni še tržaško, bo prvo mesto v njej pripadalo Borisu Pahorju."¹¹⁾ Te besede pisatelja Rebule najbolj sintetizirajo vrednost Pahorjevega pisanja o Trstu in tržaških Slovencih v širšem slovenskem kulturnem prostoru. Prvič v slovenski literaturi resnično zaživi Trst kot mesto, za katerega so se Slovenci tudi bojevali in žrtvovali. Pahor se zaustavi predvsem pri možnosti biti Slovenec v Trstu, kjer živimo že stoletja, a za mnoge še vedno ne obstajamo, čeprav "dajemo mestu tisto paradoksalno podobo različnosti, skratka tistega multikulturnega univerzuma, na katerega se mnogi sklicujejo, ko pojejo slavo mestu v zalivu."¹²⁾

Pisatelj se omejuje v svojih delih predvsem na obravnavo obdobja fašizma in druge svetovne vojne, časa najhujše raznaradovalne politike, ki je pustila globoko sled v dušah tržaških Slovencev. Posebno značilne so novele iz zbirke Grmada v pristanu in Na sipini, kjer Pahor skozi otroške oči gleda na fašistično nasilje in zatiranje slovenske besede, na požig Narodnega doma, na prepoved uporabljanja slovenščine v šolah, itd.

(se nadaljuje)

5) Matjaž Kmecl: B. Pahor – Parnik trobi nji, Delo, 13.2.1965

6) Andrej Inkret: Pahor – Grmada v pristanu, Naši razgledi, 11.5.1973

7) Književni listi, Delo, 5.2.1992

8) Ivanka Hergold: Ekonomija uničevanja življenj in strategija preživetja, Delo, 25.10.1990 in 8.11.1990

9) gl.op.1

10) gl.op.7

11) Alojz Rebula: S. Pahor ob 70-letnici, Mladika 5/6, 1983

12) Evgen Savčar v spremni besedi Mesto v zalivu, Trst, 1989

Avtomobilizem

Stroj, ki je v tem stoletju še najbolj vplival na spremembe človeških navad, je prav gotovo avtomobil.

Ta stroj je omogočil vsakemu posamezniku prosto gibanje na katerikoli progi in to v zelo kratkem času. Z avtom dosegamo takšne hitrosti, ki jih prej nobeno živo bitje ni doseglo. V kratkem časovnem obdobju smo prešli od parnega stroja do pluri-ventilskega motorja z elektronskim vbrizganjem, ki omogoča neverjetne zmogljivosti. Ne bom opisoval delovanja današnjih motorjev, ker jih prav gotovo poznate; raje bom na kratko opisal zgodovino nastanka motorja.

Točna definicija današnjih motorjev je: motorji na notranje izgorevanje. Teh je več vrst. Najbolj razširjeni so tako imenovani OTTOVI motorji. Nemec Nikolaus Otto je namreč prvi uporabil štriktaktni termodinamični cikel, ki je osnova vsakega takega motorja. Toda ni bil on tisti, ki je izumil prvi motor na notranje izgorevanje. To je bil namreč drugi Nemec, Rudolf DIESEL, ki je 1893. leta patentiral prototip današnjih motorjev. Leta 1897 pa so sestavili prvi motor, delujoč po tistem principu: to različico so imenovali Dieslove motorje.

Omeniti pa je treba tudi Wankelove rotacijske batne motorje. Felix Wankel, tudi Nemec, je leta 1929 sestavil motor, ki je imel namesto batov turbino. Ta motor ni imel velikega uspeha, vendar je neka današnja avtomobilska hiša predstavila avto, ki ga poganja Wankelov motor. To je Mazda RX-7.

Odnos do avtomobilov se je s časom precej spremenil. Ni ostal le sredstvo za premikanje, ampak se je spremenil v nekaj, kar daje lastniku tudi estetske užitke. Pri nakupu avtomobila ne gledamo samo na zmogljivost motorja, ampak upoštevamo tudi usklajenost linij in koroserijo. Izdelovalci so to kar hitro razumeli. Pojavila so se posebna podjetja za oblikovanje karoserije. Nekateri designerske hiše so začele izdelovati lastne avtomobile in niso le risale oblike za druge firme. Lahko trdim, da tudi preprost človek prepozna avtomobile, kot so: Ferrari, Lamborghini, Porsche itd.

Ker je veliko konkurence, so se uveljavili le nekateri designerji: Giugiaro, Bertone, Ghia itd.

Sedaj se vse avtomobilске hiše poslužujejo istih dizajnerjev, zato so si vsi

avtomobili v prodaji nekoliko podobni. Videz se je nekako standardiziral. Avtomobilski svet pretresa sedaj huda ekonomska kriza in se zaradi tega nihče ne upa izdati kaj bolj drznega.

Izjemo predstavljajo le prototipi, ki jih predstavijo le na nekaterih važnejših avtomobilskih sejmih. Ti seveda ne bodo nikoli prišli na produkcijsko linijo, ampak služijo le za "stilistični študij".

Najverjetnejši razvoj avtomobila bo prav gotovo prelevitev današnjega vozila v nekako osebno letalo. Ta "avtomobil" bi bil zmožen lebdenja. Pogon bi bil seveda električen. Ne bi uporabljal principa zračnih blazin (npr. Hovercraft)

in ne principa magnetskih tečajev (histrojni vlaki TGV), ampak bi bil zmožen antigravitacije. Oblika vozila bi bila zelo aerodinamična in deloma spremenljiva, kar bi pripomoglo k izredni prilagodljivosti na okolico. Vse to, kar sem sedaj povedal, je še vedno sad znanstvene fantastike, ne pa realnosti. Taka vozila so nekateri designerji ustvarili samo za kinematografske potrebe. Nedavno pa se je neko podjetje odločilo za tak poskus; to je RENAULT. Ta je razvila prototip imenovan REINASTELLA, ki naj bi predstavljala prihodnost avtomobilov. Seveda prototip ne deluje, ker manjka tehnično znanje za izvedbo takega projekta. Vse se spreminja, zato bomo videli, kaj nam bo prihodnost še prinesla.

F. Janez Mljač

FILM

Sister ACT

V teh dneh predvajajo v tržaških italijanskih kinodvoranah film *Sister Act* ameriškega režiserja Emila Ardolina, v katerem nastopa igralka Whoopi Goldberg.

Deloris Van Cartier (tako je junakinji ime) je pevka v nočnem lokalu v Renu. Njeno življenje poteka dokaj mirno, dokler naključno ne prisostvuje umoru, ki ga zagreši kriminallec in obenem njen delodajalec Vince La Rocca. Deloris takoj zbeži iz lokala, ker se boji Vincedevega maščevanja, in se obrne na policijo. Policistom zagotovi pripravljenost na sodelovanje, v zameno pa ji ti obljubijo pomoč... in res, kaj je varnejšega od karmeličanskega samostana v San Franciscu?

Deloris se te ponudbe najprej brani, potem pa jo sprejme, ker ve, da je edina možna rešitev. V naslednjih dneh spoznamo, da strogo samostansko življenje Deloris precej utesnjuje, ker je v nasprotju z njenim odprtim in ekscentričnim značajem. Nakaj jih sicer nakuha in tudi odnosi s prednico se zaostrijo, dokler ji tale ne predlaga, da bi sodelovala pri samostanskem pevskega zboru. Ostale sestre se tega predloga zelo veselijo, saj vedo, da je Deloris poklicna pevka. Deloris pa ostaja skeptična, ker je že slišala peti zbor. Vsekakor si zaviha rokave in delo sprejme. Ob tem je treba pripomniti, da Deloris nekam po svoje obrača pesmi: spodbuja sestre, naj ob petju plo-

skajo, nauči jih koreografske korake, s katerimi naj spremljajo pesmi in vnaša v melodije cerkvenih pesmi elemente črnskega ritma in rock glasbe. Tako v naslednji nedeljski maši župljani prvič prisluhnejo "Salve regina" v "gospel izvedbi". Cerkev se vedno bolj polni ljudi in karmeličanke postanejo tako pridne pevke, da jih obišče celo papež med potovanjem po ZDA. Proti koncu filma se zgodba zaplete; Vincedeji pajdaši odkrijejo, kje se Deloris skriva, jo ugrabijo in odnesejo v Reno. Hrabre karmeličanke pa ji pritečejo na pomoč, tako da se vse dobro konča.

Film se res splača videti: drug za drugim si sledijo komični prizori, preseñetljive in duhovite domislice, ki vzbujajo veder smeh, vendar je tudi nekaj prostora za razmišljanje. Whoopi Goldberg nam predstavi junakinjo velike humanosti in z veliko voljo do življenja, ki si želi, da bi sestre z večjim veseljem gledale na svet, čeprav se samostan nahaja v enem izmed najbolj zaostalih delov mesta. Whoopi Goldberg pa je v tem filmu dokazala, da obvlada tudi komične vloge, čeprav se je na začetku svoje kariere izkazala kot igralka dramatičnih vlog (pomislmo na "The colour purple").

Mislim, da so omembe vredne tudi pesmi, ki jih poslušamo med filmom: cerkvene pesmi, gospeli in pesmi iz sedemdesetih let, ki doživljajo prav v teh dneh velik komercialni uspeh.

Filma si niste še ogledali? Ne bojte se, kmalu bo v kinodvoranah *Sister Act 2*.

Nadja Roncelli